

*"You reach a point
where you don't work for money."*

Walt Disney

Oude tijden, nieuwe tijden

april 2017

Tegen het einde van de 19^e eeuw was ruim 35% van onze beroepsbevolking werkzaam in de landbouw. Ruim honderd jaar later is dit percentage gedaald tot minder dan 1% terwijl de 'output' spectaculair is gestegen. De modernisering in de landbouw heeft dus een enorme impact gehad op de werkgelegenheid in deze sector. En dat geldt ook voor de prijzen die als gevolg van de toegenomen efficiency steeds lager lijken te worden. Hetzelfde beeld zien we sinds een paar jaar ook bij de grondstoffen en energie wat ervoor heeft gezorgd dat de inflatie verder onder druk is gekomen. Ook voor wat betreft de loonontwikkeling zien we een deflationaire trend. Zo heeft het IMF onlangs bekend gemaakt dat de reële lonen van lager opgeleiden in de laatste decennia zo'n 5% zijn gedaald. Dit terwijl de lonen van hoger opgeleiden juist met 7% zijn gestegen. En aangezien de hoger opgeleiden slechts 20% van de arbeidsmarkt voor hun rekening nemen is de optelsom qua koopkracht negatief. En helaas zijn de vooruitzichten voor de massa niet al te rooskleurig wat op termijn zelfs tot conflicten kan leiden. In dit verband wordt de hoge jeugdwerkloosheid in Europa gezien als een blijvend probleem met verre gaande financiële- en economische consequenties. Visionairs zoals Jack Ma (CEO Alibaba) denken dat internet, digitalisering, robotisering en kunstmatige intelligentie de economie zodanig zullen veranderen dat er op termijn simpelweg te weinig werk zal om alle bevolkingsgroepen tevreden te houden.

Europa gaat steeds meer op Japan lijken

'In the next 30 years, the world will see much more pain than happiness. Social conflicts will have an impact on all sorts of industries and walks of life'. Het zou goed zijn wanneer politici deze statement van Jack Ma serieus nemen en het beleid hierop afstemmen. Want leuk of niet, de wereld verandert in hoog tempo en vooral Europa zit in de gevarenzone. Niet in de laatste plaats omdat de bedrijven van de toekomst overwegend van Amerikaanse of Aziatische signatuur zijn. Denk hierbij aan Microsoft, Apple, Google, Amazon, Samsung en Alibaba. Feitelijk begint Europa steeds meer op Japan te lijken waar al decennia lang een gebrek aan groei en inflatie is. Want ondanks de inspanningen van de Japanse overheid en de centrale bank blijven de investeringen nog steeds achter en sparen de burgers meer dan goed is voor de economie. Bovendien krimpt de Japanse bevolking en zal het inwonertal medio 2040 waarschijnlijk zijn gedaald tot 105 miljoen (nu 127 miljoen) waarvan ruim 35% tot de 65+ categorie zal behoren. Zorgwekkend is ook de immense schuldenberg die, net zoals in Europa, alleen nog betaalbaar is bij een lage rente. Het grootste risico is echter dat een krimp van de bevolking het BNP op termijn onder druk zal zetten en de schuld ratio nog verder stijgt (Japan: 240% BNP). De combinatie van al deze factoren kan ertoe leiden dat de inflatie in de ontwikkelde regio's voor langere tijd laag zal blijven. Het gevolg daarvan is dat ook de rente nog lang laag zal blijven wat vooral de grotere spaarders aan het denken moet zetten. Obligatiebeleggers hebben voorlopig dus weinig te vrezen anders dan dat het aanbod van interessante obligaties beperkt blijft. De aandelenbelegger daarentegen heeft nog volop keuze al kun je je afvragen of er inmiddels niet te veel optimisme in de koersen zit. Wie op zeker wil spelen incasseert een deel van zijn winsten, maakt een strategisch wensenlijstje en wacht op het volgende correctiemoment.

